

2/2015. BAŠTINA / OGLEDI / POEZIJA / PROZA / DRAMA / OSVRTI

MATICA HRVATSKA
OGRANAK DUBROVNIK

DUBROVNIK

**JOSIP JURAJ
STROSSMAYER**

1815. – 1905.

Uz 200. obljetnicu rođenja

DRAMA

- Davor Mojaš*
Gospođe 297
- Caryl Churchill*
Kopije (preveo Dubravko Torjanac) 342

OSVRTI

- Irja Jerković*
Tisuću Paljetkovih šiba
(Luko Paljetak, *Tisuću šiba preko usta*, Društvo dubrovačkih pisaca,
Dubrovnik, 2014.) 371

- Davor Mojaš*
Vrela od ljepote
(*Krajodrazi*, DUNEA, Regionalna razvoja agencija Dubrovačko–neretvanske
županije, Dubrovnik, 2015.) 372

- Davor Mojaš*
Knjige umjetnika iz Lazareta
(Stjepo Kaleb, *Lapadske sekvence*, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, 2014.)
(Marko Ercegović, *Osobno vozilo*, Art radionica Lazareti, Dubrovnik, 2014.)
(Damir Stojnić, *Libretto 3 ½ Konflagracija*, Art radionica Lazareti,
Dubrovnik, 2014.) 375

- Martina Matana*
Novi prijevod Tarasa Ševčenka
(Taras Ševčenko, *Буѳрани ноѳзиі / Izabrane pjesme*, Matica hrvatska,
Zagreb, 2014.) 377

- Josip Lisac*
Delmatina čakavska zbirka
(Ljubo Stipišić Delmata, *Rod titanski, rod žgincani*, Čakavska rič,
Split, 1975.) 379

- Ante Kolanović*
Jednoočinka
(Nikola Šimić Tonin, *Moj otac muž moje majke*, HKD Rijeka, Rijeka, 2015.) 382

IN MEMORIAM

- Mara Marić*
Dr. sc. Bruno Šišić (1927. – 2015.) 387

pjesma, koja uvijek završava kao jezična igra.

A ovaj put, Luko Paljetak dopustio je sebi da se igra više nego ikad, onako kako pjesniku samo najzrelije godine biološkog i stvaralačkog života dopuštaju da se igra. »[...] svaki poljubac tad je slađi; ostarit možda treba da možeš biti mlađi.« »[...] mogu biti sve što mi na um pada«, jer, »[...] vjerovati počinjem da sve smijem dodirnut, ako već me sve dira,« poručuje. Savršeno satkana poetska i jezična igra. Onako kako se on uvijek trudi slagati svoje misli na papiru. Onako kako slaže svoje slike iz Lilliputa. Onako kako je naučio od svoga oca:

Otac

»Upalio sam svijeću, na današnji je dan umro moj otac stolar, parketar, njegov dlan

bio je hrapav, kao zemljovid neke zemlje kažnjene prije nego na nju je ljudska noga

stupila, kao krojni arak; od njega skrojen gledam u plamen ove svijeće, u njemu spojen

sada sam s njim, u srcu osjećam njegov čekić i kliješta koja vade čavle mi kad me bace

na njih, i pilu, režem svoj parket što ga žudim postaviti savršeno, kao on, bar se trudim.«

Kolaži iz ove zbirke pripadaju najljepšem dijelu njegova poetskog blaga. Treba ih otkrivati postupno, i kod svakog čitanja otkrivaju se iznova, jer baš kad mislite da je sve rekao, on uvijek ima još nešto za reći. Kao što ni ljubav, koja je njegova vječna inspiracija i životni i stvaralački pokretač, zapravo nema kraja.

»Trebalo bi se češće zaljubiti, bar malo, za vježbu, da se srce ne opusti.«

Tako bismo trebali češće dopustiti i da nas stihovi osvoje, da nas onako, obore s nogu – kao novi, dobro uglancan parket!

Irja Jerković

Vrela od ljepote

Krajodrazi, DUNEA Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije, Dubrovnik, 2015.

Projekt prekogranične suradnje Hrvatska – Crna Gora »Baština – pokretač razvoja«, koji je financiran iz fondova Europske unije, podario je nekoliko zanimljivih i poticajnih prinosa i izvan posve stručnih i znanstvenih programa.

S hrvatske strane projekt je ostvario Zavod za prostorno uređenja Dubrovačko-neretvanske županije s partnerima

Regionalnom razvojnom agencijom DUNEA–om i Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Dubrovačko-neretvanske županije. Vodeći partneri u ostvarenju ovog dijela projekta bili u Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije i Općina Tivat. Projekt se realizirao za pilot-područje Dubrovnika i podrazumijevao je pet stručno-znanstvenih studija koje su istražile ovo područje sa svih aspekata, i to interdisciplinarno s najnovijim metodologijama.

Ono što je ostavilo jednako važan trag po završetku je i nekoliko kulturnih programa, akcija i predstavljanja. Posebno je zanimanje, u sklopu simpozija »Budućnost povijesnog urbanog krajolika Grada Dubrovnika i dobra svjetske baštine«, izazvala izložba dubrovačkog fotografa Željka Šoletića *Krajolik – pozornica života* s dvije gigapan-fotografije: *Rijeka dubrovačka s Golubovog kamena*, dimenzija 11 x 2,8 m, i panorama *Pogled na Dubrovnik s Lokruma*, dimenzija 9 x 1,1 m te izložba *Storm Chasers – Lovci na oluje* grupe dubrovačkih fotografa. Bilo je i drugih izložaba, predstavljanja i koncerta pa i zanimljivih, u dosluhu s temom, izdavačkih prinosa. Tiskana je tako i knjiga *Krajodrazi*, koja, izborom citata, fotografija, svjedočenja i raznovrsnih zapisa, zorno upozorava na potrebu očuvanja i zaštite pa i upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom Dubrovnika, Dubrovačko-neretvanske županije i Boke kotorske.

Krajodrazi su opremljeni predgovorima, zanimljivim grafičkim rješenjima, pogovorima, obiljem fotografija, reprodukcija, ciljano biranim citatima i zapisima, koji, zajedno u knjigu stavljeni, nude zanimljivo štivo i birana fotografska svjedočenja skladno nijansirajući osnovnu misao i nakanu organizatora, ali i uredničkog tima koji se okupio u ovom finalnom činu projekta. Marina Oreb, Maja Nodari, Jasminka Grgurević, Mašo Čekić, Marija Nikolić i Aleksandra Kapetanović autori su ovog »libra od ljepote«, kako je nazvana knjiga na predstavljanju u Teatru »Lero« u Lazaretima.

Podijeljena na dva dijela, onaj »Bokotorski« i onaj »Dubrovački«, nevelikoga džepnog formata, nudi lakoprepoznatljivo štivo »ilustrirano« i obogaćeno fotografijama i reprodukcijama, ali i poveznom aktualnom pričom nužnih priziva osvješćivanja baštinskog traga i ljepote krajobraza. »Prostor Dubrovačko-neretvanske županije, najjužnijeg hrvatskog kraja, Bog

je obilato obdario. Bogatstvom kultiviranog krajolika i mjestima dugovječnog povijesnog pamćenja. Središte joj je i srce Dubrovnik. Jedan jedini, neponovljivi. GRAD SKLAD, kako zapisa književno pero, prava dragocjenost na karti svijeta, na gvantijeri svetoga Vlaha, poput modela idealnog svijeta u maloj magičnoj formi« – zapisuje u predgovoru Maja Nodari. »Budući da je ljepota i vrijednost svakog kraja određena ne samo onim objektivnim i opšte prihvaćenim mjerilima nego je u mnogome i lični doživljaj ljudi proizašao iz njihova sjećanja i uspomena, shvatanja i mjere lijepoga, to je ova brošura u izvjesnoj mjeri i lična i tako bi bilo ko god da ju je pripremio. Stoga, dopunjavajte svojim dragim mjestima, svojim doživljajem krajolika/pejzaža, stvarajte svoju sliku KRAJODRAZA i potičite svijest o neizmjerne obavezi njegovog očuvanja« – u predgovoru pojašnjava povode ove zajedničke izdavačke avanture Marija Nikolić. Koncept ozbiljnoga i promišljenoga brošurnog izdanja dopunjen je štivom koje i kontekstualizira priču namijenjenu ciljanoj publici, ali i najširemu zainteresiranom auditoriju. Pa će tako jednima to biti knjiga za kojom će se moći posezati u najrazličitijim prigodama, drugima brošura što sažimlje ljepote podneblja i podsjećća a trećima estetizirani slojeviti prospekt koji bi se itekako mogao iskoristiti i u turističke svrhe. Dakle, ipak knjiga koja sadržava dio tragova što su ih mnogi literati i putopisci zapisali ili naslikali sjedinjujući graditeljsko, književno i likovno nasljeđe »kulturnog pejzaža/krajolika od Neretve do nakraj Boke«.

Svaki začetak pokušaja mogućeg zapisa o krajoliku, onom koji nas okružuje i onom koji prizivamo u ljetopisima osobnih odrastanja, pa i u prigodama kada nas zateknu mijene što im svjedočimo i godine koje bi nas trebale činiti mudrijima, zapravo je tek eventualni izgovor za novu priču o ljepoti. Još jedan pokušaj sabira-

nja i slaganja primisli nekih uresnih koje se otimaju strogoj definiciji, klasifikaciji ili urednoj evidenciji. U startu uzaludan pokušaj koji obeshrabruje ali i, istovremeno, nadahnjuje i priziva. Bakrorezi, akvareli, ulja na platnu starih i poznatih i nepoznatih nekih majstora, kolekcije razglednica (crno-bijelih i u boji), najrazličitije obiteljske slike u prirodi i preslici u fotoaparatu zatravljenoga zatečenog zatočenika ljepote, tek su onaj mogući zorni trag kojim možemo hoditi ispod oblaka sitni u svojim neskromnostima. Ne ostajući ljepoti dužni, mnogi su je pokušavali zapisivati. Opisivati. Domišljali cijele glossare. Dopisujući je. Za svoje uspomenare je otimajući i u dnevnikе slažući znajući unaprijed da je svako datiranje tek konvencija. Koja služi biografijama. Onih koji su se potpisivali. I u literaturu sklanjali. Ponekad. Unaprijed znajući za svoj uzaludni posao, ali uvjereni u nužnost potrebe bilježenja svakog ushita. Pred mijenama krajobraza u kojemu su priroda i vrijeme ostavili trag. Onaj neponovljiv biljeg što ga svatko na svoj način dešifrira. I tumači. I u svoj vlastiti uranja alibi tajeći osobne razloge. Slaveći gradove, mjesta, šume, obale, spomeničke tragove, biljege baštinske i tradicijske, zalaske i izaske sunca, mjesečine i vjetrove još dok su u pupoljcima svojih (i naših) ruža bili skriveni.

Što je ostalo? Krhotine ljepote, sekvence vremena, fragmenti prostora i

neponovljivosti prirode i, zaboravu otrgnute, riječi. U proze i pjesme složene. U natuknicama izdvojene. Ili sklonjene u fusnote. U hinjenom bijegu od ljepote. Uzaludnom. Ili onoliko koliko treba marnom i zahvalnom baštinskom prosvjetitelju. Dostatno vješto za radost svakoga novog čitanja i upotrebljivo i iskoristivo za legende koje traže slike. Ispod kojih će ih, žarom zainteresiranog suvremenika nekog, usložiti. I konvencija će biti zadovoljena. Slike će dobiti potpise. Citati svoje odraze. I vrijeme će im, koliko god se to činilo nemogućim, ići u prilog. Ljepota i jest zalog trajnosti. Nezaborava. I suvremeni priziv čuda na koja računamo. Uvijek kada pokušamo složiti albume s obiljem stranica punih sjećanja. O prirodi bez kraja. I misli odabranih i podsjećajućih u slijedu do beskraja. Sna u kojem je krajobraz i ishodište i susretište. Prostor ljepote. Kojim vlada Krajolik. U priči koja je i bajka, i basna, i slikovnica, i čitanka, i sanjarnica. Baštinska. Zagovorna. Ona ista bez poglavlja i od jednog dijela. Kao zemlja vječna i vazda cijela. Arkadijske neke zaklade priziv. Zov joj je ljuveni. Čuti se sol i miriše na jugo i od kamena je Grad. U njemu sve je »sved' isto«. I Ljepota i sklad. Samo nam se, ponekad, učini da je vrijeme stalo.

Davor Mojaš